

час

ЖКГ

видавничий будинок
ФАКТОР

**Олена
РИБАК:**
**«Державно-приватне
партнерство в енергетичній
сфері — це реально!»**

с. 9

Анастасія Семененко

Використання газу в побуті: розслідування обставин та причин виникнення аварій

с. 35

Володимир Свиридов, Марія Лозівська

Розрахунок і подання матеріалів для затвердження тарифів на постачання житлово-комунальних послуг до НКРКП (закінчення)

с. 42

Богдан Тимченко

Законодавчі лабіринти державних закупівель

с. 49

Тема номера:

**Державні
житлові програми:
умови створюються —
зобов'язання
мають виконуватися**

с. 5

ОЛЕНА РИБАК: «Державно-приватне партнерство в енергетичній сфері — це реально!»

Як ви пам'ятаєте, у минулому номері ми почали розповідати про Європейсько-Українське Енергетичне Агентство (ЄУЕА) та пообіцяли, що будемо і далі співпрацювати з цим агентством, оскільки ЄУЕА об'єднує значну кількість осіб, які готові по-справжньому працювати, вкладати свої інтелектуальні, технологічні та фінансові ресурси у розвиток ринку енергоефективності в Україні і які мають позитивний досвід впровадження таких проектів у нашій державі. Отже, знайомтесь, наша сьогоднішня гостя – директор ЄУЕА Олена Рибак.

Ред.: Олено, більшість наших читачів небагато знають про організацію, виконавчий орган якої Ви очолюєте. Отже, що таке ЄУЕА? Чим ви займаєтесь?

O.P.: Європейсько-Українське Енергетичне Агентство — це неприбуткова Асоціація, заснована у 2009 році. Це незалежна організація, відкрита для співпраці з усіма зацікавленими в українському ринку енергоефективності (ЕЕ) та відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) сторонами, які хочуть конструктивно працювати з однодумцями для того щоб зробити свій внесок у прозорість та прибутковість цього ринку в Україні. Ми прагнемо досягти нашої мети за допомогою пропагування сталого ведення бізнесу, підвищення громадської обізнаності в енергетиці, а також впливаючи на урядову політику з питань енергетики.

Одним із ключових напрямків діяльності ЄУЕА є пропагування та розвиток ринкових механізмів ведення «зеленого» бізнесу в Україні через виконання Україною вимог, поставлених Енергетичним Співтовариством та іншими міжнародними зобов'язаннями. Усі ці завдання Асоціація реалізовує через **інформування** (будучи інформаційним джерелом про найважливіші події в секторі ЕЕ та ВДЕ за допомогою прес-конференцій, прес-ланчів, експертних висновків/інтерв'ю, оприлюднення принципових положень та регулярних розсилок для членів ЄУЕА; а також інформуючи про європейські ініціативи в Україні, технології та ноу-хау в енергетичному секторі), **ініціювання проектів** (сприяння інвестиціям та підтримка проектів на початкових стадіях), а також **лобіювання** (пропагування адаптації міжнародних правових стандартів та бізнес-практик в Україні через формальні та неформальні події-нетворкінги та розвиток співробітництва з урядовими інституціями).

Ред.: Хто є членами ЄУЕА? Що вони отримують від членства в Асоціації?

O.P.: Членами ЄУЕА є українські та міжнародні компанії — лідери енергетичного ринку, що працюють у та-

**партнерство
це реально!»**

— почали розповідати про Європейсько-
та пообіцяли, що будемо і далі
ЄУЕА об'єднус значну кількість осіб,
дати свої інтелектуальні, технологічні
енергоефективності в Україні і які
ких проектів у нашій державі. Отже,
ектор ЄУЕА Олена Рибак.

Компанії, які стають членами Асоціації, по суті отримують доступ до мережі контактів, що включає понад 3000 як бізнес-, так і урядових контактів в Україні та за кордоном, а також доступ до найсвіжішої і найактуальнішої інформації про новини та події в ЄЕ та ВДЕ в Україні та ЄС. Ми також ініціюємо та підтримуємо ділові зустрічі та події, які допомагають членам нашої організації знайти потенційних партнерів та фінансування для впровадження проектів. Зважаючи, що члени організації працюють в одній сфері та мають спільні цілі та проблеми, усі здобутки та перемоги, які надає ЄУЕА, є дуже важливими для росту не лише окремої компанії, але й сталого розвитку ринку енергетики України та забезпечення його прозорості.

Ред.: Тільки спеціалізовані приватні компанії можуть стати членами вашої Асоціації?

O.P.: Членом Асоціації може стати будь-який суб'єкт приватного або публічного права, діяльність якого співвідноситься з головною метою діяльності ЄУЕА. Наша Асоціація відкрита для співпраці з організаціями різних форм власності, що розділяють наші прагнення зробити ринок енергетики в Україні більш прозорим, доступним та конкурентним.

В ЄУЕА існує 2 види членства: дійсне та почесне. В обох випадках рішення про набуття членства в ЄУЕА приймається простою більшістю голосів Членів Ради ЄУЕА, на основі заповненої заявки-апліката.

Орган державної влади чи місцевого самоврядування може стати Почесним Членом ЄУЕА, не сплачуючи член-

ських внесків та беручи активну участь у певних заходах ЄУЕА. Такий вид членства дає нам змогу активно співпрацювати з органами влади та сприяти реалізації спільніх ініціатив, в яких зацікавлені як влада, так і бізнес. До речі, кілька територіальних громад у особі їх міських рад вже стали почесними членами Асоціації.

Ред.: Про те, що сектор енергоефективності є потрібним, цікавим і прибутковим для України, говорять і політики, і представники бізнесу. Однак багато говориться, а ось щодо реальних досягнень чи якихось позитивних зрушень... Які тенденції та можливості співпраці в цьому секторі? Як, на Ваш погляд, реалізується державно-приватне партнерство у реальному житті?

O.P.: Справді, на критичній необхідності розвитку сектору енергоефективності в Україні постійно наголошується експертами українського та європейського ринку, і ми щорічно обговорюємо це на заході ЄУЕА — Європейсько-Українському Енергетичному Дні.

Говорячи про різні напрямки енергоефективності, а саме енергоефективність в системах централізованого теплопостачання в житлових будівлях та у промисловості, варто зазначити, що найбільший потенціал до енергозбереження мають проекти з енергоефективності житлового сектору. Близько 78 % теплової енергії можна зекономити в будівлях за рахунок термоізоляції. Якщо буде прийнято законопроект про енергоефективність у будівлях, який би відповідав вимогам директиви ЄС, та за активної участі органів державного та місцевого самоврядування в дотриманні цих норм та механізмів контролю якості, у т.ч. енергоаудиту, притік інвестицій в сектор буде дуже значим.

Щодо енергоефективності в системах централізованого теплопостачання, сучасні тенденції зводяться до 2 факторів. По-перше, орієнтація на кінцевого споживача та його потреби, по-друге, незалежність та поєднання різних видів енергетичних ресурсів, так званий «енергетичний мікс».

Перший фактор можна реалізувати за допомогою впровадження сучасних теплових пунктів, ліквідації витоків у трубопроводах, правильної теплоізоляції будівель та приведення до балансу існуючих систем опалення та гарячого водопостачання. Зробивши це, буде можливо економити та визначати реальну потребу в енергії — у цьому і полягає принцип «орієнтація на споживача».

У другому факторі важливо проаналізувати та визнати усі місцеві енергетичні ресурси, які можуть бути використані для генерації тепла, такі як біомаса, тверді побутові відходи тощо, а також пошук потенційних надлишків тепла та доступних вторинних енергоресурсів в промисловості на даній території, щоб надалі їх можна було підключити в системи теплопостачання.

Звичайно, будь-які процеси не дадуть бажаного ре-

зультату, якщо не буде вестися робота з громадськістю, нормальне інформування суспільства та побудова позитивного сприйняття людьми поняття енергоефективності, у тому числі її необхідності. Населення має знати про переваги енергоефективності, які отримає кожен конкретний житель громади. Наприклад, скільки і як вони будуть економити, за які саме послуги вони сплачують рахунки, а також чому тарифна політика має змінитися. Звичайно, держава має забезпечити відповідні механізми економії та прозорість цього ринку.

З іншої сторони, місцева влада повинна розуміти, який об'єм інвестицій ховається за енергоефективністю: це ж велика кількість нових робочих місць та стрімкий розвиток як ЖКГ, так і будівельної та інших галузей. Місцеві органи влади, на мою думку, можуть активніше вимагати законодавчих змін та децентралізації прийняття рішень, що прискорить реалізацію ЕЕ проектів.

Декілька слів про державно-приватне партнерство (ДПП) та його статус в Україні. ДПП полягає в тому, що державні органи запрошують представників бізнесу взяти участь у реалізації проектів, пов'язаних з об'єктами державної або комунальної власності. Найкращий приклад такого партнерства можна навести на прикладі сфери житлово-комунального господарства, де потрібні величезні суми інвестицій, а держава не може їх надати в потрібному обсязі. Тому представники бізнесу та влади об'єднуються задля модернізації об'єктів ЖКГ та відновлення житлового фонду, розподіливши між собою не лише прибутки, які планується отримати від надання послуг, а й ризики, пов'язані з діяльністю у цій сфері. ДПП повинне базуватися на принципах рівності, узгодженості інтересів сторін, довготривалості проекту (принцип життєвого циклу) і, що не менш важливо, — двосторонньої довіри.

Відповідно до даних Мінрегіону, сьогодні в Україні на принципах ДПП функціонує усього 39 об'єктів ЖКГ, які здебільшого стосуються питань водопостачання та побутових відходів. З них 17 перебувають в оренді, інші — у концесії. Ця цифра досить незначна, враховуючи загальну кількість об'єктів ЖКГ в Україні та їх нездовільний стан.

Представники органів місцевого самоврядування повинні пам'ятати, що ДПП — це не тільки інвестиції, але й провідний досвід реалізації проектів, який Україні наразі дуже необхідний. Ми в ЄУЕА постійно наголошуємо, що іноземні інвестори мають бути зацікавлені в українському ринку, але, на жаль, цей ринок дуже ризикованій, що відлякує людей, готових дійсно вкладати гроші в Україну.

Ред.: Зараз нерідко можна почути терміни «енергетичний контрактінг» та ЕСКО. На жаль, що вкладається у ці поняття, до кінця не розуміють не лише пересічні громадяни, а й представники органів влади, відповідальні за впровадження енергоефективних

технологій на місцях. Ваше Агентство впроваджує ці механізми, тож у чому вони полягають?

O.P.: Беручи до уваги дані Світового банку, на модернізацію ЖКГ України необхідно 10 млрд дол., інакше кажучи, 80 % житлового фонду в Україні потребує модернізації. Звичайно, що ні державне, ні приватне фінансування не зможе покрити такі витрати. Саме тому «енергетичний контрактінг» може виступати як один з видів або навіть «інструментів» ДПП.

«Енергетичний контрактінг» або по-іншому «перформанс-контракт» — це схема проектного фінансування енергоефективності, при якому енергосервісна компанія (ЕСКО) розробляє замовнику комплекс заходів для енергозбереження та встановлює відповідні енергозберігаючі технології, а всі витрати на проект покривають за рахунок економії енергоресурсів, а також за рахунок фінансових ресурсів замовника.

Важливу роль «енергетичного контрактінгу» для сектору ЖКГ в Україні відіграє те, що:

а) реалізація такого проекту може відбуватися без початкових вкладень замовника;

б) енергосервісна компанія несе основні ризики, гарантуючи щорічну економію коштів від реалізації проекту, в порівнянні з поточними річними платежами;

в) фінансування проекту може залучатися як через власні кошти ЕСКО, так і через кошти третіх сторін, наприклад банків.

Окупність такого проекту, як правило, становить від 5 до 15 років.

Зважаючи на необхідні об'єми фінансування для модернізації ЖКГ в Україні, а також на значний потенціал до енергозбереження об'єктів ЖКГ, можна впевнено сказати, що «енергетичний контрактінг» — це саме те, що потрібно державним та комунальним підприємствам для залучення інвестицій.

Ред.: Агентство представляє інтереси десятків серйозних компаній, чия діяльність пов'язана з енергоефективними проектами та відновлюваною енергетикою. Усі вони є потенційними інвесторами, цікавими для нашої країни, та мають певний досвід роботи в умовах сувереної української реальності. З якими труднощами стикаються інвестори, які хочуть інвестувати в ЕЕ або ВДЕ? Які дії з боку органів місцевого самоврядування можуть посприяти збільшенню інвестицій в сектор ЕЕ та ВДЕ на місцях?

O.P.: Враховуючи, що інвестиційний клімат тісно пов'язаний із стабільною політичною ситуацією в країні, та зважаючи на останні політичні події, можна сказати, що ситуація не є сприятливою, незважаючи на бажання та зацікавленість інвесторів в регіоні.

Завдання з боку держави полягає, по-перше, в створенні прозорих та стабільних законодавчих умов для

розвитку ринку, впровадження Європейських Директив в рамках договору про Енергетичне Співтовариство, по-друге, у провадженні реалістичної та обґрунтованої тарифної політики в державі. Діючі тарифи не дозволяють компаніям вийти на рівень рентабельності, що пригальмовує інвестування галузі.

Щодо органів місцевої влади, головне їх завдання — сприяти інвесторам у питаннях земельної політики, які є критичними для таких секторів, як вітрова та біоенергетика. Інвестори часто стикаються зі значними труднощами, пов'язаними, по-перше, з процесом отримання дозволів як на землекористування, так і на виконання будівельних робіт, у тому числі присвоєння категорії складності будівництва. У результаті ми створюємо ситуацію, коли інвестору необхідно 2 роки для погодження проектів і три місяці на будівництво. Для нормального бізнесмена такі умови господарювання є неприйнятними. Місцева влада не менш зацікавлена у створенні робочих місць, у тому, щоб їх земля була екологічно привабливою, а мешканці громади економили за рахунок впровадження енергоефективних технологій, тому має потурбуватися про забезпечення належних умов для роботи інвесторів. По-друге, треба вирішити питання відсутності цільового призначення землі під біомасу (з енергетичних культур), що створює бюрократичні труднощі, з якими на сьогодні стикається кожен суб'єкт у галузі біоенергетики.

Впровадження зеленого тарифу на енергію, вироблену з відходів, стало б величезним кроком вперед у розробці проектів відновлювальної енергетики і у той же час дозволило забезпечити збільшення частки поновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі України.

Крім того, варто нарешті дозволити державним підприємствам у секторі біоенергетики та переробки відходів укладати довгострокові договори з виробниками біомаси на закупівлю відходів деревини та довгострокові договори на переробку відходів за фіксованою ціною та гарантувати підтримку з боку Уряду на забезпечення та виконання таких договорів. Примусові аукціони на ресурси біомаси не дозволяють розвиватися ринку належним чином та перешкоджають реалізації проектів з вироблення електроенергії з відходів деревини. Єдиними гравцями, які виграють від цього, є ті, хто займається короткострочковими проектами з виробництва пелет, що дає повноцінно розвиватися сектору.

Ред.: Останнім часом ЗМІ часто згадують такий термін, як «розумна мережа». Що це таке і яке ці самі мережі мають відношення до розвитку ЕЕ та ВДЕ в Україні?

O.P.: Перед тим як сказати, що таке «розумна мережа» і для чого вона потрібна, варто зазначити, що втрати електроенергії, пов'язані з неефективною будовою електромереж та зношенню інфраструктури, в Україні приблизно у 2,5 раза більші, ніж в середньому у захід-

них країнах. Втрати електроенергії під час її транспортування мережами України складають приблизно 15 % всієї виробленої електроенергії. Погодьтесь, важко говорити про економічний розвиток держави, коли витрати на енергію постійно зростають.

Поняття «розумна мережа» має декілька визначень та тлумачень залежно від специфіки конкретної країни та соціально-економічних чинників, які уряд країни та головні «гравці» у сфері промисловості вважають найважливішими. Тим не менше, зазвичай її визначають як «електромережу, що може одночасно інтегрувати всіх підключених до неї користувачів (виробників, споживачів та тих, хто виступає у згаданих ролях) з метою збалансованого, ефективного, економного та безвідмовного постачання електроенергії» (Джерело: «Smart Grids European Technology Platform»).

Взаємозв'язок між «розумною мережею» та сектором ЕЕ та ВДЕ є дуже тісним. Протяжність українських електромереж складає близько 940 тис. км, половина з них вимагає негайній реконструкції, що обійтися приблизно в 150 млрд грн. за оцінками бізнесу. Зважаючи на цю нестабільні та неефективні ситуацію з електромережею, будь-яких планів з розвитку масштабної промисловості на основі відновлюваних джерел енергії, які б:

- а) зменшили залежність країни від імпорту викопного палива;
- б) зменшили викиди CO₂.

ВІД РЕДАКТОРА

Мені б дуже хотілося щоб ви, шановні читачі, не лишили поза увагою роботу ЄУЕА та зrozуміли, які можливості можуть отримати органи місцевого самоврядування та комунальні підприємства від співпраці з членами Асоціації.

Давайте дивитися правді в очі — наше законодавство далеке від досконалості, і життя у тій чи іншій громаді дуже сильно залежить від того, чи має ця громада лідерів, які по-господарські відносяться до своєї землі. За одних і тих самих умов, законодавчих, ресурсних тощо, одне село буде дотаційним, матиме розхлябані дороги, закриті дитсадки та школи, у яких тече покрівля, а інше село матиме гарний стадіон, що братиме призи Європи, ФАП, оснащений соляною шахтою та кабінетом косметології, та інші блага цивілізації. Постійно спілкуючись із десятками місцевих рад, вивчаючи їх помилки та досвід, я кожного дня переконуюсь у тому, що нашу реальність створюють не лише парламентарії та члени уряду. Далеко не в останню чергу вирішення питань місцевого значення залежить від керівників місцевих рад та державних адміністрацій.

Звичайно, штат ЄУЕА не дозволить фізично працювати індивідуально з кожною сільською чи селищною радою, однак на рівні обласних та районних рад це було б перспективно.

Про Агентство ви можете дізнатися більше з офіційного сайта:

<http://www.euea-energyagency.org>

або написати на електронну адресу: office@euea-energyagency.org

буде складно досягнути, оскільки це вимагатиме передачі великих електрических потоків енергії від багатьох дрібних, нецентралізованих джерел енергії.

З іншого боку, якщо електромережа в Україні залишиться у такому стані, в якому вона знаходиться сьогодні, то залучення та передача додаткового потоку енергії з відновлюваних джерел у обсязі 20-30 % від загальної кількості енергії, що виробляється в Україні, будуть неможливими.

Отже, зменшення втрат електроенергії у мережі (як суто технічних, так і «нетехнічних», наприклад, крадіжок), стабільність системи, ефективне використання активів, залучення до мережі додаткової енергії з відновлюваних джерел, більш гнучке задоволення попиту на електроенергію та краща підготовка до синхронізації з європейською електромережею — це найважливіші аргументи на користь реалізації концепції розумної мережі в Україні.

Модернізація електромережі на основі так званого підходу «розумна мережа» дасть змогу:

- а) розширити ціновий діапазон на послуги для споживачів;
- б) знизити або уникнути операційних витрат на електромережі;
- в) підвищити рівень енергозбереження завдяки кращому доступу енергії з відновлюваних джерел до електромережі.